

# Leer- en opschaling-strategieën in Living Lab experimenten

Kennisatelier  
17 Oktober 2022  
Marc Dijk



**Maastricht University**

# Vraagje (1)

- Wie van u is wel eens betrokken geweest bij een experiment?

## Vraagje (2)

- Hoe zijn de lessen van dat experiment vastgelegd?

# Living Lab experimenten

- Stedelijke experimenten (en Living Labs) zijn behoorlijk populair
- Ze lijken essentieel om stedelijke transformaties mogelijk te maken, vanwege hun sterke context-specifieke lessen.
- Maar deze lessen worden momenteel slecht vertaald in stadsbrede beleidsimplicaties, waardoor ze een beperkte impact hebben

# Leer-strategie (rond een experiment)

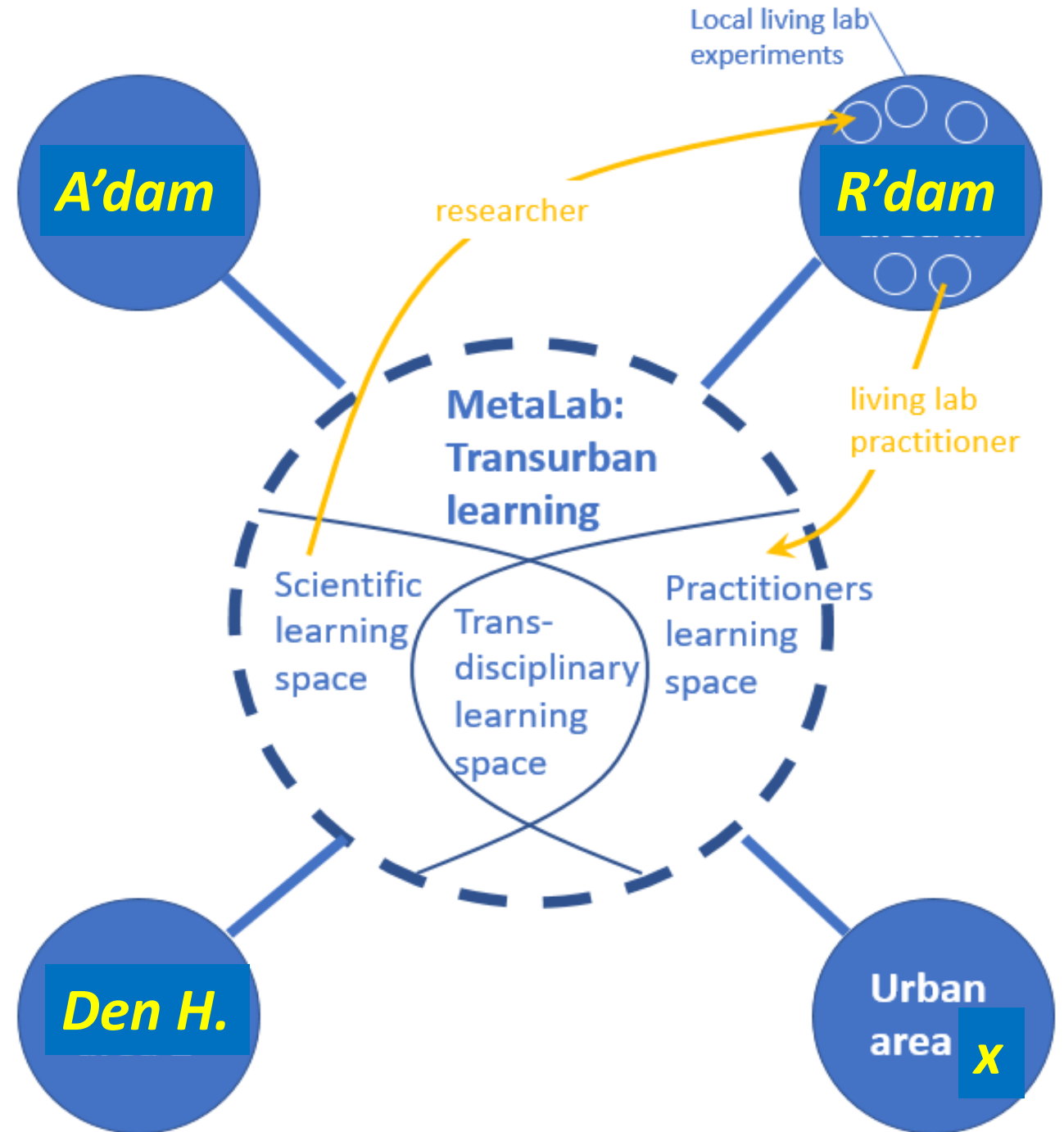
- **Waarom? Er worden wel doelen gesteld, maar geen specifieke leervragen**
- **Leervragen:** vragen die je alleen dmv de uitvoering van een experiment kunt beantwoorden
- **Aanname:** zonder focus, geen gefocuseerd leren
- **Leeragenda:** Een set van strategische leervragen

# SUMMALab: maximaal leren van experimenten

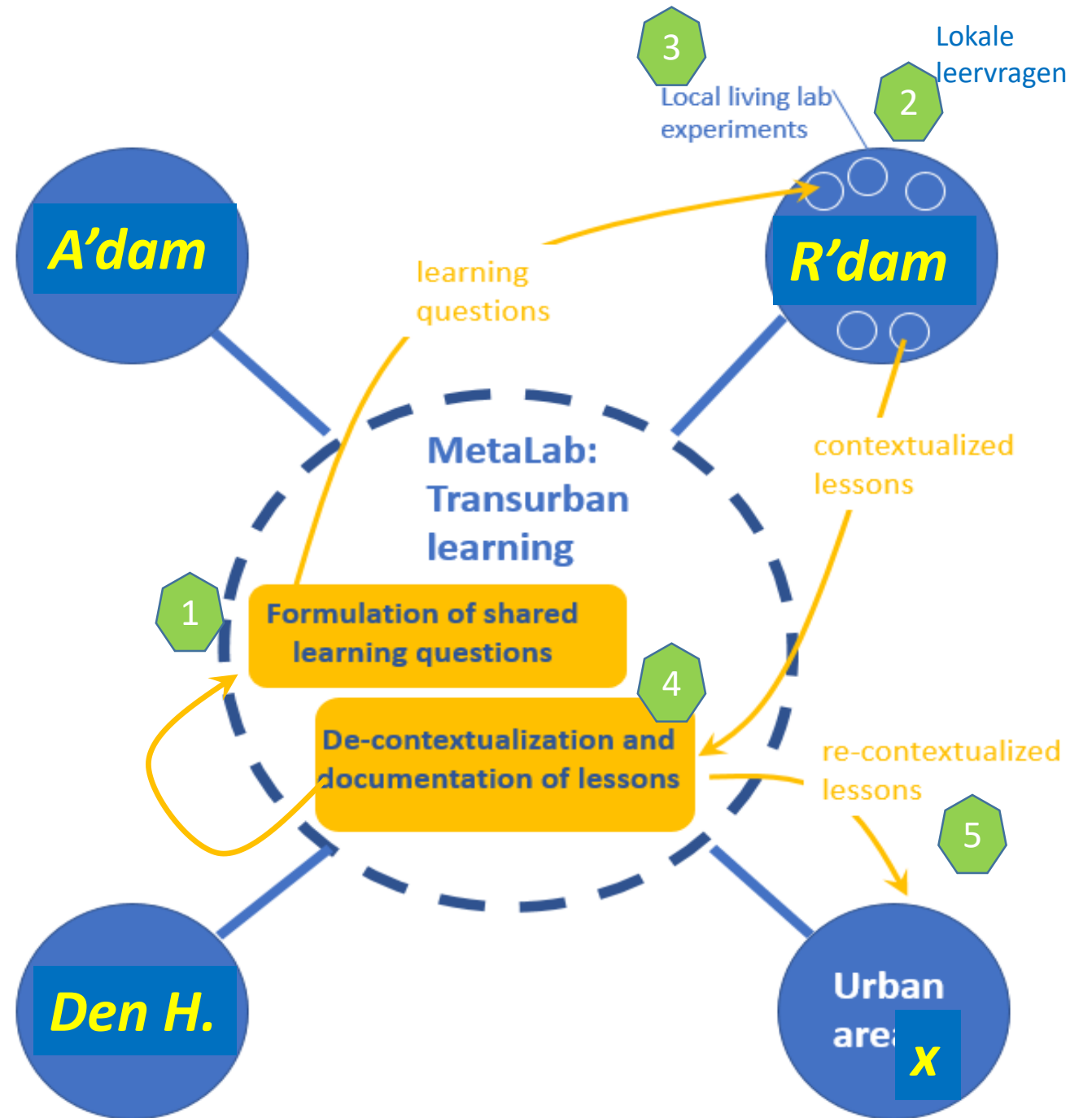
LearningSpace

15 Oktober 2021 Rotterdam

# SummaLab



# SummaLab





## 2 soorten Leeragenda's

- Overkoepelende SUMMALab leeragenda en lokale leeragenda's (voor individuele experimenten of een reeks daarvan, bijv. binnen een bepaald gebied of thema)
- Gezamenlijk geformuleerd (door betrokkenen bij een lokaal experiment, in afstemming met SUMMALab)

# De SUMMALab leeragenda (overkoepelend)

Wat kunnen we leren van de experimenten met mobiliteitsinnovaties over hun bijdragen aan:

- 1) Bereikbaarheid van de stad
- 2) Leefbaarheid van de stad (bv. kwaliteit leefomgeving, emissies, veiligheid, gezondheid, ..)

En of die:

- 3) Sociaal-inclusief
  - 4) Betaalbaar
  - 5) Opschaalbaar
- zijn

# Leeragenda 'in actie'

- Maximaal leren op basis van lokale experimenten die gevoed worden door lessen van elders
- Worden gaandeweg beantwoord doormiddel van het trekken van lessen op basis van de lokale experimenten
  - De SummaLab tools ondersteunen dit 'beantwoorden'!
- Worden lokaal en tijdens de halfjaarlijkse "Learning Spaces" gezamenlijk besproken

# Leer agenda Hubs SummaLab (DEC 2020)

## 1) Bereikbaarheid van de stad

- i. Was is de impact van het aanbieden van de Hub op het bestaande reiziger gedrag?
- ii. Hoe divers moet het aanbod zijn per Hub, qua aantal en soort voertuigen?

## 2) Leefbaarheid van de stad (bv. kwaliteit leefomgeving, emissies, veiligheid, gezondheid, ..)

- i. Hoe verrommeling voorkomen?
- ii. Is een Hub een manier om de publieke ruimte te vergroenen / anders in te richten?

## 3) Sociaal-inclusief

- i. Welke aspecten zijn belangrijk om gebruik laagdrempelig te maken?
- ii. Als bewoners vroeg betrokken worden, is het uiteindelijke gebruik dan hoger?

## 4) Betaalbaar

- i. Wanneer wordt een rit via de Hub aantrekkelijker dan een private auto reis?
- ii. Hoe moet de verhouding zijn tussen aangeboden knooppunten en de aangeboden voertuigen (met oog op beschikbaarheid)?

## 5) Opschaalbaar

- i. In hoeverre is een Hub buurt-specifiek? [Wat] Kun je 'gewoon' kopiëren?
- ii. Is er een positieve relatie tussen aantal hubs, het aantal voertuigen, en gebruik?

# SmarterLabs: Een tool om beter te anticiperen op het opschalen



# 10 Typische barrières – en manieren om te anticiperen

- 1. Burgers missen de financiële of intellectuele capaciteiten of tijd om deel te nemen aan het Living Lab**
- 2. Relevante stakeholders blijven weg uit het Living Lab**
- 3. De impact buiten de locatie van het Living Lab wordt over het hoofd gezien**
- 4. Bestaande machtsstructuren worden binnen het Living Lab gereproduceerd**
- 5. De potentie van het Living Lab om te leren is onderbenut**
- 6. Het Living Lab is niet verbonden aan een onderwerp wat (maatschappelijk) breder leeft**
- 7. Het 'ge-co-creëerde' Living Lab resultaat, wordt niet erkent in politiek en maatschappij**
- 8. Stakeholders en instituties zijn erg gefragmenteerd**
- 9. Het bestaande stedelijke gestel is stroperig en geklit**
- 10. De institutionele context is matig ontvankelijk voor het Living Lab concept**

# Voorbeeld Leervraag

- **Hoe bereid je je als gemeente voor op de opschalingsfase van mobiliteits hubs?**

# casus Buurthubs Amsterdam

- **Hoe bereid(de) de gemeente Amsterdam zich voor op de opschalingsfase van buurthubs? Verbeterpunten voor de toekomst?**



# Interreg



EUROPEAN UNION

## North-West Europe

### eHUBS

European Regional Development Fund

THEMATIC PRIORITY:



PROJECT AREA



Source: © EuroGeographics Association

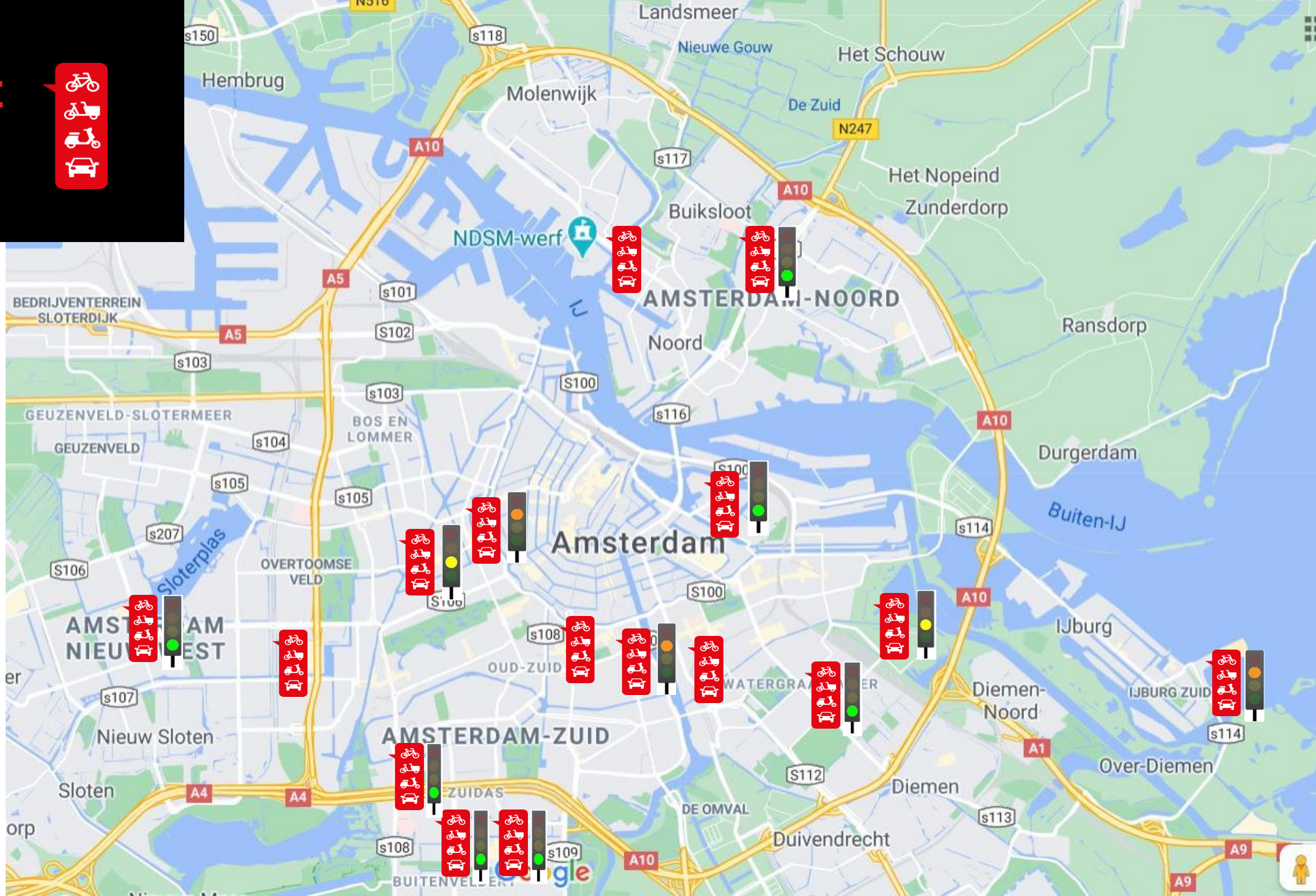
Project objectives: eHUBS will demonstrate that shared and electric shared mobility (e-bikes, e-scooters, e-cargobikes, and electric cars) are affordable and attractive alternatives to private cars. eHUBS will contribute to less emissions, less car use, and to the critical mass needed for the business case of electric and shared mobility

92 eHUBS in 7 pilot cities //  
2,400 shared LEV's and 670 shared EV's //  
toolkit for replication cities //  
modal shift //  
reduced CO<sub>2</sub>

**15-20 hubs  
voorzien in  
Amsterdam**



# Buurt Hub



Dus:  
7 actief,  
7 komen eraan

Mogelijke barrière	In welke mate speelde dit een rol? Hoe?	Hoe geanticipeerd? Effect?
<p>[1]  <i>Potentiele deelnemers  missen competenties  om mee te doen</i></p>	<p>Enigszins. Een hub is nog iets nieuws voor veel mensen; ook voor mobiliteitsaanbieders; en ook voor de gemeente</p>	<p>Vanaf het projectplan hebben we gekozen voor een bottom-up aanpak. Op basis van de eerste hubs hebben we een bepaalde buurt-aanpak ontwikkeld:</p> <p>(1) <b>Buurtbewoners</b> worden gecontact en betrokken (light/ strong). Communiceren op laagdrempelige manier. Proef-rij-dagen voor bewoners. Overleg stadsdelen.</p> <p>(2) Contact met <b>mobilititeitsaanbieders</b> vanaf begin. Het betrokken aantal fluctueert.</p> <p>(3) Binnen <b>gemeente Amsterdam</b> blijken veel afdelingen een rol te hebben in het proces (publieke ruimte, laad infra, stadsdelen; ambtelijke toets). Dat verliep trager dan verwacht.</p>



## Uitvoering

Opdracht Stadswerken

7

## Werkvoorbereiding en bestuurlijke afstemming

O.a. technische tekening, aanvraag laadinfra, bestuursvoordracht en ontheffingsbesluit

6

## Buurtstemming

Stemming over o.a. locatie, mobiliteitmix en gewenste vervoerders

5

## Buurtplan

Samen met de werkgroep buurtplan opstellen

4

## Werkgroep

Mobiliseren werkgroep met collega's uit stadsdeel

3

## Check OR

Ambtelijke check openbare ruimte

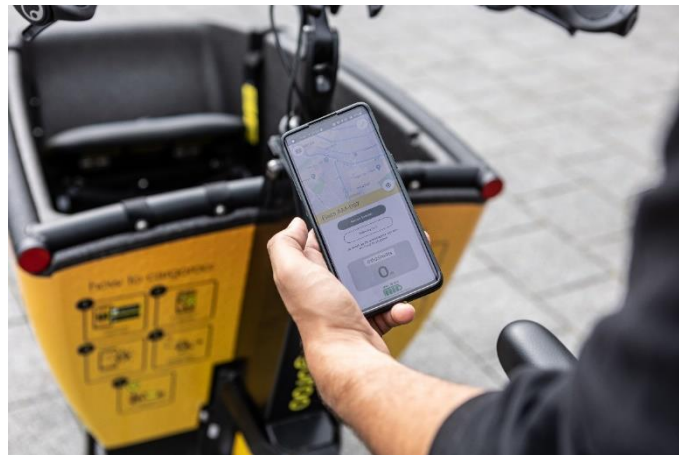
2

## Start

De wens voor een BuurtHub

1





# CHECK.

DEEL  
FIETS  
NEDERLAND

✘ Gemeente  
✘ Amsterdam  
✘

Toetredingsovereenkomst

Menukaart

eBuurthubs Amsterdam

## Menukaart

- Check
- Felyx
- Cargoroo
- Bondi
- Deelfiets Nederland
- Biro
- Amber
- ShareNow
- WeDriveSolar

felyx!



BIRO

SHARE  
NOW

bondi

AMBER

WE DRIVE SOLAR

Opdrachtgever: Gemeente Amsterdam  
Vertegenwoordigd door: Ger Baron, Directeur CTO Innovatieteam  
Contactpersoon: Debbie Dekkers  
Adressering: Gemeente Amsterdam  
Amstel 1, Amsterdam  
E-mail: d.dekkers@amsterdam.nl  
Telefoon: +31 (0)6 20317325

Ondergetekenden:

Gemeente Amsterdam, gevestigd te Amsterdam aan de Amstel 1, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door, Ger Baron, directeur CTO Innovatieteam hierna ook te noemen: De Gemeente

Mogelijke barrière	In welke mate speelde dit een rol? Hoe?	Hoe geanticipeerd? Effect?
<p>[2]  <i>Relevante stakeholders  blijven weg</i></p>	<p>Qua bewoners valt het mee. In sommige buurten hebben bewoners geen zin/ tijd, inactief; terwijl ze in andere zo proactief zijn dat ze wel een coöperatie willen vormen.</p> <p>Wel intern: andere afdelingen zijn soms weinig meewerkend (juridische afdelingen, laad-infra).</p>	<p>Aanvankelijk overwogen om aan de bewoners te beloven de vrijkomende ruimte in de buurt te vergroenen; dan een hub aantrekkelijker voor hen. Maar daar was de gemeente nog niet klaar voor.</p> <p>De traagheid van andere afdelingen hadden we niet voorzien. Heeft veel tijd gekost.</p>



<b>Mogelijke barrière</b>	<b>In welke mate speelde dit een rol? Hoe?</b>	<b>Hoe geanticipeerd? Effect?</b>
<b>[3]</b> <i>Impact buiten locatie over hoofd gezien</i>	Nee, vanaf het begin was de visie stads-breed (15-20 hubs)	Stads-brede aanpak: transparante en zelfde procedure voor zowel coöperaties als commerciële operators, voor alle wijken; Elke buurt uitgenodigd; die nodigen ook zelf alle burgers rond een hub- locatie uit.



Mogelijke barrière	In welke mate speelde dit een rol? Hoe?	Hoe geanticipeerd? Effect?
<p>[4] Bestaande machtsstructuren worden in de pilot gereproduceerd</p>	<p>Er is altijd een risico dat je als gemeente te veel top-down bent, maar daar was goed over na gedacht.</p> <p>Ook was er een risico dat binnen de wijk alleen naar een paar dominante personen wordt geluisterd.</p>	<p>Er was een duidelijke bottom-up aanpak: de bewoners hebben veel inspraak in de vorm van de hub</p> <p>Alle bewoners in een straal van 500 meter om voorziene hub-locatie kregen uitnodiging gestuurd stem te geven: dan weet je wat er breder leeft. (+ combi met eigen expertise)</p>

<b>Mogelijke barrière</b>	<b>In welke mate speelde dit een rol? Hoe?</b>	<b>Hoe geanticipeerd? Effect?</b>
<p>[5] Leervragen zijn onderbelicht</p>	<p>Er waren wel leervragen, maar <u>gebiased</u> naar verkeerkundige impact.</p>	<p>Er waren expliciete leervragen wat betreft de verkeers-effecten, met een onderzoekspartner (HVA) die dit onderzoekt.</p> <p>Ook waren er mobiliteitsaanbieders in het consortium, die konden leren (hun vragen, bv rond business case, werden niet expliciet gemonitord.)</p> <p>Geen leervragen rond gemeentelijke organisatie. Zit nu in hoofden van medewerkers.</p>

# Antwoord op de Leervraag

- **Hoe bereid je je als gemeente voor op de opschalingsfase van een experiment?**
  - **Ga voor een bottom-up aanpak, zodat je met de bewoners maatwerk creëert voor de specifieke context van de buurt**
  - **Betrek vanaf het begin niet alleen externe stakeholders (dwz operators), maar ook de (later) relevante gemeentelijke afdelingen (!)**
  - **Stel samen een leeragenda op; monitor de lessen.**
  - **Kies vanaf het begin een stads-brede scope, dus ontwikkel een aanpak die je later per buurt kan herhalen**

# Dank u

- Vragen?
- Marc Dijk, [m.dijk@maastrichtuniversity.nl](mailto:m.dijk@maastrichtuniversity.nl)